

Grækarismessuhald í Fuglafirði 12. mars 1999

Gott fundarfolk.

Vit standa nú á gáttinni til eina nýggja öld, ja eitt nýtt túsundaráskíð. Grækarismessuhaldið í dag er tað seinasta í öldinni.

Hetta at halda Grækarismessu er ein gamal siður, sum við tíðni hevur fingið broytt innihald. Upprunaliga er dagurin til minnis um Grækaris páva 1., ið raddi í Rom. Hann doyði 12. mars í árinum 603. Í miðöld hevur dagurin verið hildin sum javndøgursmark, og tá var serligt veitsluhald, og tá vóru dagar og nátt eins long, og ljósið fór at vinna á myrkurinum.

Í nýggjari tíð var tað fuglavinurin, Sverri Patursson, ið fekk serligt grækarismessuhald í lag her á landi at bjóða flytuglum og serliga tjaldfrinum vælkommum aftur.

Tjaldfríð er, sum Jákup Dahl sigur í tjaldursanginum, bóðberin, um at nú gongur móti ljósari tíðum. Náttúran, ið vetrarmánaðirnar hevur ligið í dvala, vaknar aftur, og allir teir smáu spirarnir, ið bert hava biðað eftir livilíkindum, hava nú møguleika at menna seg. Flytuglurin, ið hevur verið í heitari londum og styrkt seg um veturin kemur aftur og fer at reiðrast. Várið í síni heild er ein sera livsljandi tíð, og tað sæst eisini aftur á fólkinum. Vetrartunglyndið hvorsur og livsmótið kemur aftur.

Onkur hevur hildið fyrri, at tjaldfríð var lítið virðiligt

tjóðfuglur, tí tá ið vetrarstormarnir leika harðastir í Føroyum, rýmir tað til heitari lond. Nei, ikki er tað av teirri orsök, at tjaldfríð fer av landinum. Orsøkin er heldur tann, at tjaldfríð er heimsborgari. Tað vil royna sínar veingir og kennir tydingina av at fara út í heim at viðka um sjónar-ringin. Eins og tjaldfríð eru tað fleiri og fleiri av okkara ungu, ið gera tað sama. Onkur fer at søkja sær lærdóm, onnur sum skiftisnæmingar og uppaftur onnur fara út í heim at fjakka. Har koma tey at kenna til onnur fólkslag, aðrar mentanir og onnur livsvirði og taka vónandi tað besta við sær heim aftur, tá ið tey eins og tjaldfríð koma aftur til Føroyar at reiðrast. Skótarnir eru eisini raskir at vitja onnur lond og onnur fólkslag og fyrri stuttum vóru millum annað skótar hiðani úr bygdini yvri í Suðuramerika á legu. Teir vóru m.a. á Titicaca vatninum, har onkir serfróðingar halda, at grundarlag var lagt fyrri, at tað gjordist møgult at sigla um Kyrra-havið. Hetta var gjørt við bátum gjørdum úr sevi. Kendi norsk sjófarin Thor Heyerdal var á Titicaca og kunnaði seg um teirra bátasmíð aðrenn hann bygd kendu rannsóknarskipið Ra. Skótarnir fingu eisini møguleikan at ganga í fófætum línka uppi á Macchu Picchu. Glymdir og vælgoymdi býur inka, har teir hildu til, eftir at sponku imperialist-

arnir høvdu lagt restina av inkaríkinum í oyði.

Á Grækarismessu hevur eisini verið vanligt, at umhvørvispurningar hava verið viðgjörðir. Umhvørvis-vernd er eitt av mest tyðandi málum, ið okkara ættarlið hevur at stríðast við og í sambandi kunnu vit siga, at størsta hótanin móti mannaættini er mannaættin sjálv.

Okkara røkt av umhvørvinum hevur verið so út av lagi, at tað er ein stóruspurningur, um tað er okkara eftirkomarum liv lagað, um vit halda á at eyðræna og dálka náttúruna á sama hátt sum nú.

Í vikuni hava vit sæð í sjónvarpinum frá stóru olju-vanlukkuni í Alaska, tá ið risaoljuskipið Exxon Valdez fór á land, og øll oljan lak út í sundið. Tibetur vísti tað seg, at økið, har vanlukkan hendi, kom nóg skjótari fyrri seg enn væntað. Sama kann tað ikki sigast um aðra sending, ið snúði seg um oljuútvinning í afrikanska landinum Nigeria. Har vísti tað seg, at oljufelag í eir-indaleysari jagstran eftir vinningsi eru farin so illa um umhvørvi, at nógvar av í-bugvunum hava mist livs-grundarlagið, tí teirra markir og ár eru so illa dálkaðar. Hetta oljufelag hevur gjørt orð kjógvans í fuglakvæðum til síni. "Vertin á, hvat annar fær, eg skal nora at mer."

Her hjá okkum hevur eisini seinastu árin verið tósáð um eitt oljuevintýr. Lækk-

andi oljuprisir koma tó helst at seinka hesi ætlan nókur ár, og er tað kanska líka gott. Tó er sera umráðandi aðrenn farið verður í gongd, at sett verður oljufeløgnum sera høg krov um vernd av umhvørvinum. Við ella uttan olju, so fer tað altíð at verið havumhvørvi kring Føroyar, ið fer at vera mest tyðandi partur av okkara livsgrundarlagi.

Dálking er eisini onnur enn hon, ið týnir plantu og djóraliv. Tá ið vit fara út í náttúruna, er tað fyrst og fremst tað, ið eygð sær, ið vit gleðast um. Men tíverri er sjónin ikki altíð so vøkur. Gangið ein túr niðan á vøllin, í skúlagarðin ella ein túr gjøgnum bygdina. Alt burturkast, ið liggur og rekt er ikki tespiligt á at líta. Hetta er ein stórus trupuleiki ella kanska rettari ein óvni, ið vit feringar hava, og her er neyðugt at broyta hugburð. Um tit fara at vitja okkara grannar í Íslandi, so siggja tit, at teirra hugburð er umhvørvi er ein heilt annar. Lati okkum ikki vera verri enn teir. Ruskilótini eru so tøtt, at ikki skuldi verið neyðugt at tveitt nakað frá sær á vegnum ella, sum ógileiga vanligt er at siggja út iðgjøgnum bilvind-eygð. Heldur átti vit at tik-ið lógvatak saman at hildið okkara land og okkara bygdir so reinar, at vit við gleði og stoltleika kunnu vísa tær fram fyrri ferðafólki.

At hava tjaldfríð sum tjóðfugl er eitt heppið val, og

hevur tjaldfríð eisini nakrar góðar egingleikar. Onnur lond t.d. USA, ið hevur ornina, hava rovfuglar sum tjóðfugl. Hetta er helst eisini hóskandi hjá teimum, tí hetta kann geva eina mynd av samfelagsskipanini.

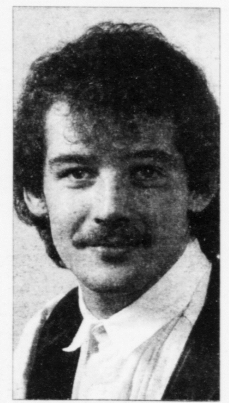
Í fuglakvæðum hjá Nólsoyar Páll síggja vit tjaldfríð sum verja hjá teim minni mentu. "Vertin á, hvat annar fær; eg skal nora at mer" sigur kjógvinn, tá ið eitt stórt sildavað er at siggja úti á Aldansfirði. Hetta sama sjálvsøki tykist at vinna meira og meira fram í okkara samfelagi. Hvør skal seta sær, og so liggur sekin á, hvussu onnur hava tað. Latið okkum læra av tjaldfrinum. Latum okkum standa saman í tílikum stóðum at verja tey, ið eru verri fyrri, og seta hesum rovfuglum greið mörk, hvat kann góttast. Tá ið samfelagsvirðini verða bytt er neyðugt, eins og tjaldfríð at vera á varðhaldi. Tað er ein stór ábyrgd, ið er lögð á herðarnar á teimum ráðandi. Kendi danski skemtartin Storm P. segði einaferð, at tað skal høgur moralur til at selja elastik í meturmáli.

Nu hesar komandi dagar-nar fer talið av tjaldfrinum at økja og um ikki so langa tíð eru reiðirini full. Tá ræður um at vera ansin og geva fuglinum fríð.

Hesi tjaldfrini eru tey seinastu, ið koma higar fyrri túsundaráskíftið. Hetta túsundaráskíftið, ið hevur loypt ræðslu á eitt stórt tal av fólki. Men hvør er so orsøkin til hesa ræðslu. Í yrking síni, Móses á Sinai-fjalli, sigur Janus soleiðis í 3. orðindi:

Sum bál í stormi skulva allar rúmdir

Við Jahves veldisferð

Petur Páll Mikkelsen er varaskildastjóri í Fuglafirði

Og burðarbúnar stundu ystu skýmdir;

Tá foddist földin, ljós og verð.

Og skuggi Jahves, tímin, var at skoða Sum sól og stjórngongd á himnaboga-Tá settist mark ímillum yar og er.

Hetta markið ímillum yar og er, - hvar er tað? Tað er eitt sera abstrakt hugtak. Her liggur helst størsta orsøkin til 2000 ræðsluna, - óttin fyrri tí ókenda.

Men skuldi tað hent, at allar heimssins telduskipanir brenna saman, so eri eg fullvisur í, at hetta ikki fer at rína við tjaldfríð, og á grækarismessu næsta ár fer tað aftur at seta kósina móti Føroyum.

Við hesum fáum orðum vil eg ynskja tykkum óllum eina góða grækarismessu. Takk fyrri, at tit lýddu á.

Petur Páll Mikkelsen

Viðmerkingar:

Loysing ella ikki loysing?

Fyrri mær er ongin ivi. Vit eiga, mugu og skulu loysa! Vit skulu vera Føroyingar í Føroyum, ikki føroyskir snultarar í danska statskassanum! FØROYINGUR, HVAR ER TÍN TJÓÐSKAPARLIGI STOLTLEIKI?

Blokkstuðulin er ikki ævrigur, vit hava nú í eina 50 ár móttikið blokkstuðul úr DK, men hvør sigur yvirhvør at hann fer at bliva við at koma? Tað eru ikki uppgangstíðir í Danmark í lotuni, tvørtur í móti, hall er longu á handilsjavnanum, og danskir økonomar spá um ringar tíðir í Danmark. Kunnu vit føroyingar so rokna við, at danir vilja senda eina heila milliard upp til okkum? Kanska, kanska ikki, vit vita tað ongantíð!

Ég haldi, at størsti trupulleikin í Føroyum er, at avgerðir og ábyrgd ikki fylgjast. Heimastrylslógin sigur, at vit kunnu taka avgerðir á Føroya lótingi, men í síðsta enda liggur avgerðarætturin allikavæl hjá donum, tí í grundlógini stendur,

at fólkalógingið er tað lóggevendandi valdið í danska ríkinum. Avleiðingin av hesum er í veruleikanum, at okkum nýtist ikki at taka røttu avgerðirnar í Føroyum, tí gongur tað ikki, so gongur tað kortini, tí so koma danir og taka yvir. Heimastrylslógin er, eftir mínum tykki, ein oyðileggjandi skipan fyrri okkara samfelag - ein skipan, har einki samsvar er millum avgerðir og ábyrgd. Eg dugi ikki at siggja, at vit, sum fólk og tjóð, kunnu liva undir eina skipan, sum danir kunnu avtaka, tá ið tað passar teimum - og uttan yvirhvør at spyrja føroyingar eftir. At danir hava hetta valdið, hava vit seinastu árin fingið fleiri prógv fyrri - seinast í svari frá ríkisumboðsmanninum upp á fyrspurning frá lótingsmanninum Bjarna Djurholm.

Seinastu nógvu árin hava prógvað, at danski ríkisstuðulin til Føroyar hevur ikki gjørt tilveruna hjá vanligu føroyingum betri og tryggari. Stuðulin hevur í staðin verið við til at av-

lagað okkara búskap við alt ov stórum, skilaleysum og órentablum flogum, bæði á sjógv og landi. Stuðulin hevur gjørt tað møgult at veita okkara fiskivinnu, sum er okkara berandi vinna, milliardir í studningi, sum í veruleikanum gjørdi, at henda vinnan gjørdist ókappingarfor, at enda hevur ríkisstuðulin gjørt tað gjørligt at bygt føroyska samfelagið á dyran ópassandi skipanir á nógvum økjum í samfelagnum.

Grønland er besta dømi um, hvussu djúpt eitt samfelag søkkur, sum fær so stórar veitingar úr øðrum landi ár um ár; Føroyar eru tó enn ikki komnar so langt út á tromina. So nógv er grønlandski búskapurin avlagaður og bygdur á ríkisstuðul, at umleið 3/4 av allari figgiarættlanini kemur úr danska ríkiskassanum! Hjá okkum er parturin umleið 1/3. Slík gongd er jú fullkomiliga sjúk, tí hesar veitingar taka skapanar- og sjálvbjargnushugin frá fólki. Fyrri mær at siggja, er hesin „stuðul“ opium til fólkið, og

tað er hesi stóðu, vit mugu koma okkum burtur úr, so vit kunnu byggja okkara samfelag á eina meiri trygg og virðuliga grund, nevniliga á teir náttúrugivnu møguleikar, vit eiga, og á tey virði, sum Føroya fólk kann skapa. Ein tilvera, sum byggir á danska vælvild, verður eftir mínum tykki ongantíð nókur verulig trygd fyrri okkara fólk og tjóð. Vit hava skyldu til at skapa okkara egna samfelag, so vit vita, hvat grundarlag vit hava at byggja á.

Tað vil altíð verða soleiðis, at tað gongur væl og minni væl hjá búskapinum í einum samfelagið. Einki samfelag í heiminum hevur nakra trygd fyrri, at tað ikki koma standast kreppur, tá ið illa vil til. Men skipa vit Føroyar sum fullveldi í neyvum samstarvi og á jøvnum fót við aðrar tjóðir, verða tað vit føroyingar - og bert vit - sum standa við avgerðunum og ábyrgdini, tá ið kósir skal setast. Vit eiga ikki at gloyma, at tað var í ríkisfelagsskapinum við danir, at Føroyar fóru á

húsagang, at tað var í ríkisfelagsskapinum, vit læntu okkum út á sjógv og gjørdur flogur á sjógv og landi, sum samfelagið ikki var ført fyrri at bera. Vóru vit ein sjálvsstøð tjóð, høvdu vit verið noyðdir at lagað búskapin og allar samfelagsskipanir eftir egnum tørv og orku. Tað er úsálig, at sambandsmenn ikki tora at taka ábyrgd fyrri egnum búskapi, men vilja hava danska statskassan til at vera eitt trygdarnet fyrri okkara búskap.

Danski ríkisstuðulin hevur eftir mínum tykki verið ein vandamikil kodd fyrri alt tað føroyska samfelagið. Heimastrylslógin hevur gjørt føroyingar ómyndugar, tí evsta vald hevur ligið í øðrum landi. Heilt ábyrgdarfullar politikarar fáa vit ikki fyrr enn tann dag, vit taka land og lagnu í egnar hendur. Tað fer at taka tíð at laga samfelagið til okkara tørv og orku, men eg ivist onga lótu í, at tað letur seg gera. Vit hava allar fyrirtreytir sum tjóð. Vit eiga eitt stórt náttúrutilfeingi, sum endurbeygir seg sjálvt ár um ár. Vit hava eina alivinnu, sum stendur í besta blóma og gevur samfelagnum nógv inntøkur. Vit

eiga nógv gott fólk, sum starvast innan fiskivinnuna á landi, og aftrat hesum eiga vit fólk við hegri útbyggingum, sum eru for fyrri at skapa okkum inntøkur á mongum økjum, sum vit lítið vita um í dag, eitt nú innan Føringartøkni og onnur teknisk øki. Avgerandi er, at loyst verður upp í víðurskiftinum millum Føroyar og Danmark, so tann frumskögur, sum heimastrylslógin er, verður feldur, ongantíð ov skjótt. Avgerðir og ábyrgd mugu fylgjast, so føroyskir politikarar í framtíðini ikki kunnu skjóta seg inn undir, at tey og tey víðurskiftini hoyra undir danir og ikki føroyska heimastryðið. Og ikki minst: Alt Føroya fólk skal vita, at tað eru vit - og bert vit - sum mugu syrgja fyrri okkara egna tilveru. Tann dag, tað føroyska fólkið setir sær hesi mál, ivist eg ikki í, at kósir er sett ímóti einum nógvum betri og frískari samfelagi.

Arni Abrahamsen
Limur í Unga
Tjóðveldinum